

PAULUS Emesenus (saec. v)

HOMILIAE

- 1406 Hom. I. [...] Σήμερον ἡ ὑπερφυῆς λύεται λοχεία, καὶ τῆς ἀπειρογάμου Παρθένου λύονται αἱ ὠδῖνες. Ὡ τοῦ θαύματος! Τίττει ἡ Παρθένος, καὶ μένει παρθένος· γίνεται μήτηρ, καὶ οὐ πάντα τὰ μητρὸς ἀκριδῶς ὑπομένει. Ἔτεκε μὲν γὰρ ὡς νόμος γυναιξίν ἡ Παρθένος, ἔμεινε δὲ παρθένος, ὡς οὐ νόμος ταῖς τικτούσαις γυναιξίν. Ἄνωθεν προορώμενος ὁ προφήτης Ἡσαΐας τὸ θαῦμα, ἐβόα· «Ἴδου ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ». Τοῦτο διασαφῶν ὁ εὐαγγελιστῆς εἶπεν ἐρμηνευόμενον· «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός». Τίττει οὖν ἡ Θεοτόκος Μαρία τὸν Ἐμμανουήλ.
- Ἐβόησεν ὁ λαός· Ἡ πίστις ἰδοῦ αὕτη ἐστὶ· Θεοῦ δῶρον, Κύριλλε ὀρθόδοξε· τοῦτο ἀκοῦσαι ἐζητοῦμεν. Ὁ τοῦτο μὴ λέγων, ἀνάθεμα ἔστω. Λοιπὸν εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Παῦλος·
- Ὁ τοῦτο μὴ λέγων, καὶ νοῶν, καὶ φρονῶν, ἀνάθεμα ἔστω ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτεκεν οὖν ἡμῖν ἡ Θεοτόκος Μαρία τὸν Ἐμμανουήλ· Ἐμμανουήλ δέ, Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα. Ὁ γὰρ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ Πατρὸς ἀόρῆτως καὶ ἀνεκφράστως γεννηθεὶς Θεὸς Λόγος, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τίττεται ἐκ

PG
77, 1436

- 1406 Hom. I. [...] Hodie supernaturale puerperium editur, et Virginis nuptiarum expertis solvitur partus. O rem admirandam! Parit Virgo, et manet virgo: fit mater, neque omnia tamen, quae matres solent, experitur. Peperit enim ut matribus mos est, virgo tamen remansit praeter mulierum parturientium legem. Hoc miraculum olim propheta Isaias praevidens exclamabat: *Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel.*¹ Quod evangelista exponens, idem sonare docuit, quod, *Nobiscum Deus.*² Parit itaque Dei genitrix Maria Emmanuelem.

PG
77, 1435

Populus acclamavit: Ecce fides haec est, Dei hoc donum est, orthodoxe Cyrille: istud audire quaerebamus. Qui ita non loquitur, anathema sit. Prosecutus est episcopus Paulus:

Qui ita non dicit, intelligit, ac sentit, anathema sit ab Ecclesia. Peperit proinde nobis Deipara Maria Emmanuelem: Emmanuelem autem, hoc est, Deum hominem factum. Nam Deus Verbum, qui ante saecula arcano ineffabilique modo ex Patre genitus est novis-

¹ Isa. VII, 14.

² Matth. I, 23.

γυναικός. Τὴν γὰρ ἡμετέραν τελείως ἀνειληφώς φύσιν, καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐκ πρώτης συλλήψεως οἰκειώσας ἑαυτῷ, καὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα ναὸν ἑαυτῷ κατασκευασάμενος, προῆλθεν ἐκ τῆς Θεοτόκου Θεὸς τέλειος, καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτός. Δύο γὰρ φύσεων τελείων συνδρομή, θεότητος, φημί, καὶ ἀνθρωπότητος, τὸν ἕνα ἡμῖν ἀπετέλεσεν Υἱόν, τὸν ἕνα Χριστόν, τὸν ἕνα Κύριον.

Ὁ λαὸς ἐβόησε· Καλῶς ἤλθεσ, ὀρθόδοξε ἐπίσκοπε· ὁ ἄξιός τῷ ἀξίῳ. Χριστιανοὶ λέγουσι· Θεοῦ δῶρον, Κύριλλε ὀρθόδοξε. Ὁ ἐπίσκοπος Παῦλος εἶπεν·

Ἦδειν κἀγώ, ἀγαπητοί, ὡς πρὸς ὀρθόδοξον ἀφικόμεν Πατέρα. Διὰ τοῦτο Τριάδα, οὐ τετράδα προσκυνοῦμεν, Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον. Ἀναθεματίζομεν δὲ τοὺς λέγοντας δύο υἱούς, καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλομεν περιβόλων. Οὔτε οὖν δύο υἱούς λέγομεν, οὔτε ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Ἐμμανουήλ, τὸν ἐκ τῆς Θεοτόκου γεννηθέντα, οὔτε χάριτος ἡξιωμένον, ὡς προφήτην, ἢ ὡς δίκαιον, πλεον τῶν ἄλλων. «Ἐν αὐτῷ γὰρ ἠυδόκησε κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς», τουτέστιν, ὡς ἐν ἰδίῳ σώματι· τὸ γὰρ ἡμέτερον, ἴδιον ἐποίησατο σῶμα.

PG
77, 1437

Hom. II. [...] Ἐπανέλθωμεν οὖν ἐπὶ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Ἐμμανουήλ, τὸν Θεὸν τὸν ἐνανθρωπήσαντα. Ἔτεκε γὰρ ἡμῖν ἡ Παρθέ-

1407

simis temporibus natus est ex muliere.¹ Natura namque nostra perfecte assumpta, humanitateque ex prima conceptione sibi coniuncta, ac nostro corpore sibi in templum fabrefacto, ex Deipara Virgine Deus perfectus, et homo itidem perfectus prodiit. Nam duarum naturarum perfectarum concursus, humanae scilicet et divinae, unum nobis constituit Filium, unum Christum, unum Dominum.

Populus acclamavit: Bene venisti, orthodoxe episcopo: dignus digno coniungitur. Dicunt Christiani: Hoc Dei donum est, orthodoxe Cyrille. Episcopus Paulus subiunxit:

Noram et ego, dilectissimi, quod ad orthodoxum Patrem venirem. Neque enim nos quaternitatem adoramus, sed Trinitatem, Patrem videlicet, et Filium, et Spiritum sanctum. Qui vero dicunt duos esse filios, eos anathematizamus, et e sacris Ecclesiae septis explodimus. Non igitur duos filios asserimus, neque merum hominem Emmanuelem, qui ex Deipara Virgine natus est; neque gratiam, veluti prophetam aut iustum aliquem, plus aliis consecutum. *In ipso enim complacuit omnem divinitatis plenitudinem inhabitare corporaliter,*² hoc est, veluti in proprio corpore; siquidem corpus nostrum sibi proprium fecit.

PG
77, 1438

Hom. II. [...] Redeamus itaque ad Deiparam Mariam, et Emmanuelem, qui ex ea natus est, nempe ad Deum hominem factum. Virgo

1407

¹ Galat. IV, 4.

² Coloss. II, 9.

νος τὸν Ἐμμανουήλ, κατὰ μὲν τὴν θεότητα τῷ Πατρὶ ὁμοούσιον, * κατὰ δὲ τὴν *1440
 ἀνθρωπότητα τὸν αὐτὸν ἡμῖν ὁμοούσιον. Ἐπεὶ πῶς ἂν λεχθεῖη ῥάβδος ἐκ
 τῆς ῥίζης Ἰεσσαί; πῶς δὲ σπέρματος Ἀβραάμ; πῶς δὲ υἱὸς Δαυὶδ; Πῶς
 δ' ἂν νοηθεῖη τό: «Ἐξ αὐτῶν κατὰ σάρκα Χριστός, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός»;
 τὸ δὲ τοῦ θεσπεσίου Παύλου πῶς ἂν ἐκλάβωμεν. «Περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ,
 τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὀρισθέντος Υἱοῦ τοῦ
 Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ Πνεῦμα ἁγιοσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ
 Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν; Ἔτεκεν οὖν ἡ ἁγία Μαρία τὸν Ἐμμανουήλ, κατὰ
 μὲν τὴν θεότητα, καθὰ προειρήκαμεν, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, κατὰ δὲ τὴν
 ἀνθρωπότητα ἡμῖν ὁμοούσιον· κατὰ μὲν τὴν θεότητα, ἀπαθῆ, κατὰ δὲ τὴν
 ἀνθρωπότητα, παθητόν.

enim [Maria igitur] Emmanuelem nobis peperit, secundum divinam *1439
 quidem * naturam Patri consubstantialē, secundum humanam vero
 eundem nobis consubstantialē. Nam quomodo alias virga de ra-
 dice Iesse dici posset? ¹ Quomodo de semine Abraham? ² Quomodo
 filius David? ³ Quomodo intelligeretur illud: *Ex quibus Christus se-
 cundum carnem qui est super omnia Deus?* ⁴ Et illud rursum beati
 Pauli quomodo interpretabimur: *De Filio suo, qui factus est ex semine
 David secundum carnem, qui praedestinatus est Filius Dei in virtute
 secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu
 Christi Domini nostri?* ⁵ Peperit itaque sacra Virgo [sancta Maria]
 Emmanuelem, Patri quidem, ut modo diximus, secundum divinita-
 tem, nobis vero secundum humanitatem consubstantialē: eum-
 dem secundum divinam naturam impatibilem, secundum humanam
 patibilem.

Collectio EUSEBII Gallicani ⁶ (saec. V)

SERMO II ⁷

1408 De Nativitate Domini. [...] Sed libet ipsam nativitatis dominicae
 dignitatem propius intueri. Ecce itaque absque ullius seminis incre-
 mento, de intacta ac rudi terra foecundum germen ascendit, et de
 radice mortali vitae arbor effloruit: et salutifera propago nullo plan-

PLS
 III, 550

¹ Isa. XI, 1.

² Hebr. II, 16.

³ Matth. I, 1.

⁴ Rom. IX, 5.

⁵ Rom. I, 3-4.

⁶ De Collectione hac, quae ex genuinis sermonibus Fausti Reiensis confecta videtur, cf. PLS III, 537, 545, 546.

⁷ M. B. P., 6, Lyon, 1677.